

ARCHÉ jako „zdroj“

Otázka po ARCHÉ náležela od nejstarších dob k základním filosofickým tématům řeckých myslitelů, ale nebývala nijak vážně tematizována (třeba na rozdíl od jiného takového závažného tématu, jakým byla otázka po FYSIS). Do jisté míry bychom tu mohli uplatnit formulaci, které rád užíval Patočka, totiž že nejstarší filosofové na tuto otázku odpovídali, aniž by ji náležitě položili (formulovali) – jen ji „pojmenovali“. Nicméně všichni s touto myšlenkou nějak pracovali, takže i ti, kteří už ani tohoto termínu dále (filosoficky) neužívali, něco z ní stále ještě ponechávají ve svém myšlení v platnosti, a to i když ve vědomé polemice s určitými staršími tradicemi. Tak třeba u Platóna (v dialogu Timaios) ještě rozumíme, jak mnohost nehybných ideí představuje jednu z ARCHAI, a to proti eleatské myšlence nehybného „jednoho a veškerá“, zatímco pohyb je zajišťován jednak aktivním demiurgem, jednak „beztvarým tokem“, což jsou vlastně další dvě ARCHAI; termín ARCHÉ se však v této souvislosti nevyskytne. Mezi nejstaršími filozofy nebyla jednota, co vlastně lze o ARCHÉ filosoficky (nebo prefilosoficky či protofilosoficky) vypovídat, ale naproti tomu byla jednota v tom, že ARCHÉ je třeba chápat jako „jsoucí“, tedy jako jsoucno. A to znamenalo, že za „zdroj“ a „počátek“ všeho jsoucího je třeba považovat něco, co samo je „jsoucí“, tj. jsoucno.

(Písek, 080223-1.)